

VAASAN KAUPUNKI YMPÄRISTÖOSASTO

VASA STAD MILJÖAVDELNINGEN

Luonnos

Vaasan ja Laihian yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvonta- suunnitelma

Vuosi 2024

Toimipiste Vaasa

Senaatinkatu 1 B 2.krs

PL 3

65101 VAASA

Puhelin: (06) 3251 111(vaihde)

Toimipiste Laihia ja Vähäkyrö

Vähänkyröntie 11

66501 VÄHÄKYRÖ

Puhelin: (06) 3251111(vaihde)

Sähköpostiosoite: terveysvalvonta@vaasa.fi

Internetosoite: www.vaasa.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto	3
2.1 Toimialue ja toimipisteet	3
2.2 Toimielin	3
2.3 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa	3
2.4 Valvonnan voimavarat	3
2.5 Valvonnan tehtävät	4
2.6 Koulutus	5
2.7 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta	5
2.7.1 Sähköinen asiointi	5
2.8 Tarkastuksen sisältö ja käytettävä aika	6
2.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto	6
2.10 Valvonnan maksullisuus	7
2.11 Viestintä	7
2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi	7
3. Valvonnan toimialat	8
3.1 Yleistä	8
3.2 Elintarvikevalvonta	8
3.3 Terveystensuojelu	11
3.4 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta	13
4. Varautuminen	15
4.1 Toiminta häiriötilanteissa	15
4.2 Suojavarusteiden käyttäminen	15
4.3 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)	16

Liite 1. Elintarvikelain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

Liite 2. Terveystensuojelulain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

Liite 3. Tupakka- ja lääkelain mukaiset toimintaluokat ja – tyypit sekä tarkastukset

Liite 4. Elintarvikelain mukaisten laitosten viranomaisnäytteenotto

1. Johdanto

Yhteistoiminta-alueen valvontasuunnitelma käsittää ympäristöterveydenhuollon osa-alueet: elintarvikevalvonta, terveydensuojelu ja tupakkavalvonta. Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvalla eläinlääkintähuollolla on oma valvontasuunnitelma.

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveystaitoja ehkäisevää.

Yhteistoiminta-alueen väkiluku on n. 75 805 (Vaasa noin 67 988 ja Laihia noin 7817 lähde: tietokannat(at)stat.fi). Vaasa on Pohjanmaan keskus ja työpaikkaomavaraisuutensa (n. 135 %) ansiosta myös alueen taloudellinen veturi. Työpaikkaomavaraisuus on jopa suurempi kuin Helsingissä tai muissa Vaasaa suuremmissa kaupungeissa. Vaasan asema maakunnassa merkitsee ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle huomattavan paljon kaupallisia ja julkisia valvontakohteita.

Toimintavuotta 2024 koskeva ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma käsitellään Vaasan rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Suunnitelmassa noudatetaan valvontasuunnitelma-asetusta (665/2006) muutoksineen (1811/2009). Suunnitelmassa huomioidaan valvontaa ohjaavien keskusvirastojen, Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024 sekä virastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat päivityksineen. Lautakunnan päätös ja valvontasuunnitelma lisätään ympäristöterveydenhuollon valvontakohtetietojen hallintajärjestelmään vuoden 2023 loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Yhteistoiminta-alueella oleva toimija voi halutesaan ottaa yhteyttä ympäristöosastoon ja pyytää lisätietoja omaa kohdettaan koskevasta valvonnasta. Sama oikeus on alueen asukkailla. Hyväksytty valvontasuunnitelma on luettavissa ympäristöosaston internet -sivuilla.

Ympäristöterveydenhuollon säännösten tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveystaitta aiheuttavia tekijöitä. Säännöksissä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun sekä tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut. Hyväksyessään valvontasuunnitelman viranomaisen myös kirjaa sen seurantatavan.

Valvontasuunnitelmaluonnos pidetään nähtävillä 3. - 24.11.2023 välisen ajan ympäristöosastolla (Vaasan toimipisteessä) ja internetissä osoitteessa www.vaasa.fi/ymparistotoimen-ajankohtaista. Toimijoille ja asukkailla varataan mahdollisuus esittää ympäristöosastolle mielipiteitään ennen rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöstä.

2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto

2.1 Toimialue ja toimipisteet

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostavat Vaasan kaupunki ja Laihian kunta. Toimipaikat sijaitsevat osoitteissa Senaatinkatu 1 B, 65100 Vaasa ja Vähänkyröntie 11, 66500 Vähäkyrö.

2.2 Toimielin

Terveydensuojeluviranomaisena toimii rakennus- ja ympäristölautakunta, johon kuuluu yhdeksän valtuuston toimikaudeksi valitsemaa jäsentä sekä henkilökohtaiset varajäsenet.

Lautakunnan toimialaan kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta. Ympäristöterveydenhuolto käsittää elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja eläinlääkintähuollon. Lautakunnan toimialaan kuuluvat kuntalain 77 §:n mukaisen sopimuksen perusteella Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Rakennus- ja ympäristölautakunnan tavoitteena on edistää mm. kuntalaisten elinympäristön terveellisyttä.

2.3 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa

Pohjanmaan hyvinvointialueen muodostaa kolmetoista Pohjanmaan kuntaa. Pohjanmaan hyvinvointialue on järjestänyt vuoden 2023 alusta sosiaali- ja perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon alueellaan. Hallitusohjelmaan 2023–2026 kirjatun mukaisesti ympäristöterveydenhuollon tehtäviä kunnista ei hallituskaudella siirretä hyvinvointialueille. Tehtävien siirtoa maakunnille selvitetään myöhemmin monialaisen valmistelun yhteydessä. Valtakunnallisena ympäristöterveydenhuollon keskeisenä tavoitteena on kuitenkin vähentää ympäristöterveydenhuollon järjestäjien määrää nykyisestä 68 yksiköstä.

Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella huomioidaan hyvä yhteistyö muiden kunnallisten yksiköiden, kuten ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa. Mahdollisten hallinnollisten uudistusten yhteydessä on huomioitava em. yhteistyön hyvä jatkuminen.

2.4 Valvonnan voimavarat

Valvontaviranomaisella tulee olla käytettävissään tarpeellinen määrä pätevää ja valvonnan menestyksellisen hoitamisen kannalta riittävän kokenutta henkilökuntaa.

Ympäristöosastolla on ympäristöterveydenhuollon tehtäviin varattu vuonna 2024 seuraavat henkilöresurssit: tarkastus-/valvontatoimintaan 9 henkilötyövuotta sekä johto- ja toimistotehtäviin 0,65 henkilötyövuotta. Vuodesta 2021 on terveydensuojeluviranhaltija toiminut valvontaeläinlääkärin työparina eläinsuojeluvalvonnassa. Tähän on käytetty 0,1 henkilötyövuotta terveydensuojeluvalvonnasta.

Taulukko 1. Sektorikohtainen arvio yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kokonaishenkilövoimavaroista 2024 sekä valvontasuunnitelmallisten toimintojen (EL) ja valvottavien kohteiden (TsL, TupL ja LL) lukumäärä.

Toimialat	Valvontayksikön koko terveysvalvonnan resurssit (htv)	Valvontasuunnitelmallisten toimintojen (EL) ja valvottavien kohteiden (TsL, TL ja LL) lukumäärä
Johto- ja toimistotyö	0,65	
Elintarvikevalvonta	5,4	600 elintarviketoimintaa, jotka edellyttävät rekisteröinnin tai luvan 468 alkutuotantopaikkaa
Terveydensuojeluv lonta	3,4	379
Tupakka- ja nikotiinivalmistevalvonta	0,2	112
YHTEENSÄ	9,65	1091

Resursseja on valvontaan käytettävissä valtakunnalliseen tasoon nähden keskimääräinen määrä. Tehtävien jakaminen on toteutettu siten, että henkilöstö voi erikoistua terveydensuojelun ja elintarvikevalvonnan osa-alueisiin. Tehtäväjaon mukainen työskentely perustuu valvontasektori- ja kohderyhmäkohtaiseen jakoon.

Valvontakohteiden säännöllistä valvontaa ei ole voitu toteuttaa niissä määrin kuin keskusvirastojen ohjelmissa on esitetty. Valvontakohteissa suoritettujen riskitekijöiden arviointien perusteella valtakunnallisissa ohjelmissa olevat tarkastusmäärät ovat hieman liian suuria. Tarkastusten kesto on pidempi kuin valtakunnallisissa ohjelmissa on arvioitu.

Tarkastusmääriä vähentää osaltaan toimijoiden toimiva ja kattava omavalvonta sekä toimijoiden alalle kouluttautuminen. Vastaavasti on valvontakohteita, joiden tarkastaminen ja tarkastuskertomusten laadinta sekä tarkastusten aikana toiminnanharjoittajille annettava neuvonta ja opastus vie runsaasti aikaa.

Toiminnassa on suhteellisen paljon tarkastuksia, joissa on kaksi tarkastajaa. Tämä käytäntö johtuu mm. turvallisuusriskeistä ja valvonnan yhdenmukaistamisen sekä perehdytyksen tarpeista. Aikaa kuluu myös säännöksiin perehtymiseen sekä laadun kehittämiseen.

Valvonnassa on selkeä resurssivaje suhteessa keskusvirastojen ohjelmissa esitettyihin valvontamääriin. Kaikessa työskentelyssä pyritään kuitenkin korkeaan laatu- ja palvelutasoon.

2.5 Valvonnan tehtävät

Suunnitelmallisia ja säännöllisiä valvontatehtäviä pyritään toteuttamaan tarkastettavissa kohteissa tämän valvontasuunnitelman ja liitteissä esitettyjen tarkastustiheyksien mukaisesti. Valvonnan tavoitteena on selvittää terveyshaittojen esiintyminen ja, onko sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä.

Valvontatoimiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita, annetaan kohteelle tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset suulliset ja kirjalliset

kehotukset ja ohjeet. Mikäli uusintatarkastuksessa todetaan, että aikaisemman tarkastuksen mukaisia toimenpidekehotuksia ei ole noudatettu ryhdytään säännösten edellyttämiin pakko-toimenpiteisiin.

Useimmat valvontakohteet ovat joko ilmoituksen- tai luvanvaraisia, jolloin ympäristöosastolla tehdään ilmoituksesta todistus tai hakemuksesta päätös, ennen kuin kohde aloittaa toiminnan. Osaa ilmoitusvelvollisista pieniriskisistä toiminnoista ei oteta suunnitelmalliseen valvontaan, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan vain tarvittaessa.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöosasto tekee muuta säännösten edellyttämää valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Asuntotarkastuksia, tehdään yksityisiin kiinteistöihin kiinteistön omistajan tai haltijan pyynnöstä. Asuntotarkastuksia tehdään 40–50 vuosittain. Näiden tarkastusten sisältö kohdentuu pääsääntöisesti kiinteistön rakenteiden ja tekniikan toimintaan ja kuntoon, mutta enenevässä määrin myös asuntojen siivottomuuteen.

Toimintaan kuuluu lisäksi neuvonta ja ohjaus sekä lausuntojen antaminen. Laatujärjestelmien laatiminen ja ylläpitäminen eri valvontasektoreille sekä niihin liittyvien työohjeiden laatiminen on välttämätöntä, mutta samalla myös aikaa vievää työtä. Lisäksi tutustutaan uusiin säännöksiin, keskusviranomaisten uusiin ohjeisiin ja tiedotteisiin ja osallistutaan koulutuksiin. Tärkeää on tehdä yhteistyötä kaupungin muiden yksiköiden sekä alueen muiden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa. Tarkastuksista ja näytetuloksista raportoidaan valtionhallinnolle noudattaen aikatauluja.

2.6 Koulutus

Ympäristöosaston tavoitteena on, että jokainen työntekijä osallistuu vuoden aikana vähintään viiteen koulutuspäivään. Osastolla arvioidaan vuosittain henkilökohtaisten koulutuspäivien tarve ja toteuma.

2.7 Valvontatietojärjestelmä ja tarkastustoiminta

Ympäristöterveydenhuollolla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmä (VATI). Vatiasta saadaan tarkastustoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät tiedot sekä kohteiden valvontatiheys ja riskiluokka. Järjestelmään kuuluvat myös mm. sähköinen asiointipalvelu, työsuunnitelmat ja raportointikokonaisuuudet. Vatia kehitetään ja päivitetään valtakunnallisesti ja ympäristöosasto osallistuu osaltaan em. työhön.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä ja tarkastuksen kestolla on merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastuksen kestoajan ja tarkastusmäärien perusteella. Valvonnassa panostetaan valvontakohteiden jälkivalvontaan sekä tarvittaessa pakkokeinojen käyttöön.

2.7.1 Sähköinen asiointi

Ilppa -ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu. Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen tai muuttumiseen liittyvät ilmoitukset voi toiminnanharjoittaja tehdä valtakunnallisen Ruokaviraston Ilppa -ympäristöterveydenhuollon sähköisellä ilmoituspalvelulla. Ilpan kautta on tullut vuonna 2023 enenevässä määrin elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen vuonna 2024 tiedottamalla Ilppa-palvelusta toiminnanharjoittajille.

Myös sairastumis- ja haittaepäilyjen (SaHa), kuten ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamisen voi tehdä ilman kautta. Ilmoituksen voi tehdä sairastumisesta tai muusta terveyshaittaepäilystä, jonka epäillään aiheutuneen elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset sekä asuntotarkastuspyynnöt on mahdollista tehdä Vaasan kaupungin sähköisen asioinnin kautta.

Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

2.8 Tarkastuksen sisältö ja käytettävä aika

Valvontasuunnitelmasta annetun asetuksen mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika. Sama tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon osa-alueiden säännösten mukaisia kokonaisuuksia.

Tarkastuksella tarkoitetaan ennalta ilmoittamatonta tai ennakolta sovittua tarkastusta, joka kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvien säännösten noudattamisen valvontaan. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna keskusvirastojen antamia valvontaohjeita, tarkastuslistoja, malliasiakirjoja sekä työohjeita.

Tarkastustoimintaa voi suorittaa myös asiakirjatarkastuksena. Esimerkiksi toimijan omavalvontasuunnitelma voidaan pyytää tarkastettavaksi ja siitä tehdään arvio sekä kehittämisehdotukset. Aloite toimenpiteelle voi tulla joko viranhaltijalta tai toimijalta.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuskohteelle ja muille asianosaisille. Havaintojen ja toimenpidekehotusten sisällöstä ja perusteista tulee mahdollisuuksien mukaan suullisesti informoida heti tarkastuksen aikana. Tarkastuskertomuksessa mainitaan myös keskeisimmät sovellettavat säännökset.

Tarkastustoiminnassa korostuu jälkivalvonnan (uusintatarkastus) merkitys. Toimenpiteellä varmistetaan, että aiemmin tarkastetun valvontakohteen toiminta on saatu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös esim. asiakirjan pyytäminen ympäristöosastolle tarkastettavaksi.

2.9 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto

Elintarvike- ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Viranomaistutkimuksia tekeville laboratorioilla edellytetään, että ne ovat Ruokaviraston hyväksymiä. Ympäristöosasto varmistaa aina analyysipyynnön yhteydessä sen, että laboratoriossa tutkimukset tehdään hyväksytyillä ja säännösten mukaisilla menetelmillä.

Talousvesi ja uimavesinäytteet tutkitaan KVVY-Botnialab Oy:ssä, jolla on Ruokaviraston hyväksyntä. Laboratorioilla on talous- ja uimavesinäytteiden ottamisessa tarvittava osaaminen. Asumisterveyteen ja muiden oleskelutilojen terveyshaitan selvittämiseksi otetut näytteet tutkitutetaan Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Talousvesinäytteet Vaasan kaupungin alueella ottaa KVVY-Botnialab Oy. Laihian kunnan alueella talousvesinäytteet ottaa terveydensuojelun viranhaltija. Pääsääntöisesti uimaranta-

ja uima-allasvesinäytteiden oton hoitaa KVVY-Botnialab Oy, mutta tarvittaessa myös terveys-
densuojelun viranhaltija. Elintarvikenäytteet ottaa elintarvikevalvonta ja toimittaa ne KVVY-
Botnialab Oy:n Vaasan toimipisteeseen.

Palveluita tuottava laboratorio ilmoittaa sähköpostitse terveysvalvonta(at)vaasa.fi osoitteeseen tiedon laatuvaatimusten ylityksistä jo ennen tulosten lopullista varmistumista.

2.10 Valvonnan maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustoiminta on toimijoille yhteistoiminta-alueella maksullista. Valvonnan maksullisuus perustuu lainsäädäntöön sekä Kuntaliiton ohjeisiin. Valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden tarkoituksena on tehostaa terveysvalvonnan säännösten edellyttämää kunnallista valvontatyötä sekä vahvistaa valvonnan voimavaroja

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on 9.3.2022 hyväksytty rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Valvontamaksu käsittää tarkastuksen valmistelun ja tarkastuksen sekä tarkastuskertomuksen laadintaan kuluvan ajan.

Vuodesta 2022 on peritty elintarvike- ja terveysdensuojelulain perusteella lisäksi laeissa esitetyiltä eräiltä valvontakohteilta valtakunnallinen valvonnan perusmaksu 150 €/vuosi. Perusmaksu on veroluonteinen ja se peritään vuosittain.

2.11 Viestintä

Koko henkilöstö osallistuu viestintään, johon kuuluu mm. asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen mm. lehdissä ja radiossa. Tiedotteet lähetetään kaupungin viestintäosastolle, joka muokkaa, kääntää ja lähettää tiedotteet tiedotusvälineille, sekä julkaisee tiedotteet kaupungin nettisivuilla. Kriisiviestintäohje huomioidaan soveltuvin osin.

Ympäristöosaston internet-sivuilla on kuntalaisille ja toimijoille suunnattuja lomakkeita, tiedotteita ja ohjeistusta ympäristöterveydenhuollon alalta.

Laihian kunnalla on internetsivuillaan tietoa ympäristöterveydenhuollosta ja linkki ympäristöosaston internetsivuille.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö pitää pyydettäessä toimijoille, kuntalaisille sekä opiskelijaryhmille esitelmiä tai muita infotilaisuuksia.

2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontayksikön tiedot ja valvontasuunnitelman toteutuminen valtion arviointikyselyyn vuodelta 2023 toimitetaan valtakunnallisen VYHA-järjestelmän kautta 31.3.2024 mennessä. Valvontasuunnitelmasta annetun asetuksen mukaan suunnitelman toteutumisessa arvioidaan:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin,
- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohdetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Toimialakohtaisessa toteutumisen arvioinnissa selvitetään toimialakohtaisesti toteutunut valvonta. Arviointia tehdään tehdä myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri toimijoille käytännössä toteutuu. Aluehallintovirastot tarkastavat VYHA-järjestelmään ilmoitetut tiedot, jonka jälkeen ne siirtyvät valtion keskusvirastoille.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan vuoden 2024 aikana elintarvike- ja terveydensuojelutiimeissä sekä ympäristöosaston palaverieissa. Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten määrät arvioidaan kesken vuotta ennen kesälomakauden alkua. Jos tilanne näyttää siltä, ettei suunnitelman mukaisiin lukuihin päästä suunnataan loppuvuoden tarkastukset perustuen arvioituihin riskeihin, sekä siten, että suunnitelman painopisteiden toteutuminen mahdollisuuksien mukaan turvataan.

EU-vesilaitosten, joita ovat Vaasan vesi ja Poronkankaan Vesi, talousvesitulosten raportointi Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle tehdään Vati-valvontakohdetietojärjestelmällä vuosittain 31.3. mennessä. Vesilaitoksista tehdään sähköiset näytteenottosuunnitelmat (NOS) valvontakohdetietojärjestelmään, josta ne siirtyvät eteenpäin vesi.fi-sivustolle. Vesi.fi-sivustolta veden käyttäjä voi katsella vedenjakelualueensa talousveden laadun tuloksia.

EU-uimarantojen (5 kpl) uimavesitulosten ja uimavesien laatuluokkien raportointi tehdään Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle Vati-valvontakohdetietojärjestelmällä vuosittain 30.9. mennessä.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyihin tehtäviin. Toimialakohtainen valvonta ja sen painopisteet esitellään kohdissa 3.2–3.4.

Toimintasäännön (voimassa 1.1.2022 lähtien) mukaan ympäristöosaston sektoreiden lupa ja valvontatehtävät on delegoitu valvontatyötä tekeville viranhaltijoille lukuun ottamatta tupakka-, terveydensuojelu- ja tiettyjä elintarvikelain mukaisia pakkotoimia, joihin liittyvät päätökset lain mukaan kuuluvat lautakunnalle.

3.2 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonta kattaa kaikki elintarviketuotannon vaiheet alkutuotannosta kuluttajalle luovuttamiseen saakka. Laki koskee elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, varastoinnin, jakelun ja myynnin vaatimuksia sekä elintarvikkeiden markkinointia.

Elintarvikevalvontasuunnitelma noudattelee rakenteeltaan ja sisällöltään ohjeita, joita Ruokavirasto on asiasta antanut. Suunnitelman sisältö perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskienarviointiin. Suunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstöresurssit ja olemassa olevat tiedot kohteista vuodelta 2023. Tarkastusmäärät on mitoitettu riskiperusteisesti ja resurssit huomioiden realistiselle tasolle.

Laatujärjestelmä on käsitelty elintarvikevalvonnan palaverieissa keskeisen ohjeistuksen osalta.

Oiva - järjestelmä

Oiva on Ruokaviraston koordinoima elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä. Osana järjestelmää valvonnan tarkastusraportit julkaistaan internetissä oivahymy.fi – sivustolla. Yrityksien tulee sijoittaa Oiva-raportti sisäänkäyntinsä läheisyyteen asiakkaille näkyvään paikkaan sekä linkittää se nähtäväksi yrityksen omien verkkosivujen etusivulle.

Oiva- järjestelmä on vaiheittain laajentunut koskemaan kaikkia elintarvikealan yrityksiä, ja elintarvikevalvonnan kokemukset järjestelmän käytöstä ovat hyviä. Ruokavirasto päivittää järjestelmää ajoittain tarpeen mukaan.

Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus

Valvontakohteiden riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen: Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen, jossa on määritelty kohteiden riskiluokat ja tarkastustiheydet toiminnan ja koon mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alueella toimivat elintarvikevalvontakohteet toimintatyypeittäin, tarkastukseen käytettävä aika ja suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2024. Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyy tarkastuksen valmistelu, tarkastus kohteessa sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Elintarvikevalvonnan työ, joka ei ole kohteiden säännöllistä valvontaa

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Uusista elintarvikehuoneistoista tai kohteista, joissa tehdään olennaisia muutoksia, elintarvikevalvonta tekee ilmoituksesta rekisteröinnin ja laatii todistuksen. Näitä on vuositasolla noin 80. Kohteet tulevat ympäristöosaston tietoon yrittäjän ilmoituksella tai rakennusvalvonnan kautta. Lisäksi poikkeuksellisissa tapauksissa uusi kohde todetaan esim. mainoksesta jossakin viestimessä.

Toimijan tulee ilmoittaa ympäristöosastolle toiminnan aloituksesta. Velvoite koskee sekä uusia kohteita ja tilanteita, joissa toimija aloittaa toiminnan tilassa, jossa jo aikaisemmin on toiminut elintarvikehuoneisto. Ilmoitus edellytetään myös, mikäli toiminta muuttuu olennaisesti, keskeytetään tai lopetetaan. Elintarvikevalvonta tekee myös lopetusilmoituksesta rekisteröinnin ja laatii todistuksen. Tilapäisistä elintarvikkeiden myyntitapahtumista tekee toimija (liikkuvat elintarvikehuoneistot) tiedotuksen elintarvikevalvonnalle. Tilaisuuden järjestäjän edellytetään laativan hyvissä ajoin listauksen saapuvista liikkuvista elintarvikehuoneistoista.

Ilmoitusten perusteella laaditut rekisteröinnit ja laitoshyväksynyt toteutetaan Ruokaviraston malliasiakirjojen avulla siten, että säännösten vaatimukset asioiden käsittelylle ja sisällölle toteutuvat. Toimijan tulee esittää tarvittavat liitteet. Tiedot siirretään valtakunnalliseen valvontatietojärjestelmään, eli VATiin. Ruokamyrkytyspäilytapausten käsittely ja sen vaatimat tarkastukset on kuvattu kohdassa 4.3.

Valvontakohteiden rakennuslupapiirustuksista annetaan lausuntoja rakennusvalvontaviranomaiselle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaiselle lähetetään pyynnöstä kohteen lupa/ilmoitustilanteesta tietoa alkoholin myynti- ja/tai anniskeluluvan käsittelyä varten. Lisäksi valvontakohteista tulee kuluttajavalituksia, joiden selvittelyyn liittyviä tarkastuskäyntejä ei voida ennakolta suunnitella. Tällaisen tarkastuksen toteuttaminen on toimijalle maksuton. Kuluttajavalitukseen liittyvä tarkastus voidaan tehdä myös maksullisen, suunnitelman mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

Ruokavirasto tiedottaa tuotteiden takaisinvedoista Pikantti ekstranetin kautta. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaisia pyydetään valvontakäyntien yhteydessä tai muulla tavoin varmistamaan, että takaisinvedon mukaisia tuotteita ei ole myytävänä. Takaisinvetoon liittyvät toimenpiteet varmistetaan tarvittaessa valvontakohteesta tarkastuskäynnillä tai yhteydenotolla. Ruokaviraston lähettämien valvontapyyntöjen yhteydessä tehdään tarkastuskäynti tai asiakirjatarkastus viivytyksettä.

Näytteenottosuunnitelma

Ympäristöosasto voi ottaa tarvittaessa osana säännöllistä valvontaa ja omavalvonnan valvomiseksi elintarvikevalvontakohteista elintarvikenäytteitä. Näytteistä tutkitaan mikrobiologi-

nen ja kemiallinen laatu sekä suoritetaan tarvittaessa aistinvarainen arvio. Lisäksi otetaan elintarvikenäytteitä ruokamyrkytyspäilytapausten tai elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseksi ja mahdollisiin projekteihin liittyviä näytteitä.

Viranomaisvalvonnan painopiste on tarkastuksissa sekä toimijan vastuulla olevan omavalvonnan valvonnassa. Elintarvikkeiden myyntipaikkoihin suunnattua rutiiniomaista näytteenottoa ei toteuteta. Elintarvikevalvonnalla on kuitenkin tarpeen vaatiessa oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä esimerkiksi epäiltäessä, että elintarviketurvallisuus vaarantuu.

Liha-, kala ja maitoalan laitosten osalta toteutetaan säännöllinen viranomaisnäytteenotto. Viranomaisen näytteenottotarve on riippuvainen laitoksen ja sen omavalvonnan tasosta sekä omavalvonnan puitteissa otettujen näytteenoton tulosten tasosta. Laitoskohtainen näytteenottosuunnitelma, joka sisältää tiedot näytteidenotosta ja tutkimusparametreista on liitteessä 4.

Laboratorio postittaa elintarvikkeiden näytetulokset suoraan kohteeseen ja toimittaa ne sähköisesti heti niiden valmistuttua elintarvikevalvonnalle mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Jos näytteen tulos on huono, elintarvikevalvonta ottaa tarvittavat uusintänäytteet ja ryhtyy muihin selvitystoimiin. Ruokamyrkytyspäilyn ja elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseen liittyvät näytteenotot ja laboratoriokulut maksaa ympäristöosasto.

Tarkastustoiminta ja hallinnolliset pakkokeinot

Kaikki elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastukset suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti. Tarkastuksia voidaan suunnata myös liikkuviin elintarvikehuoneistoihin, joita valvontayksikön alueelle tulee tapahtumiin muualta Suomesta tai EU-alueelta. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen valvonta on haasteellista. Tästä syystä on tarvetta lisätä yhteistyötä muiden valvontayksiköiden kanssa. Tapahtumien valvonnan ennakoivalmistelu on tärkeää tehdä yhteistyössä tapahtumien pääjärjestäjien kanssa.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset. Mikäli tarkastuksissa havaitaan epäkohtia, annetaan toimijoille kehoituksia ja määräaikoja. Jos uusintatarkastuksessakin havaitaan, että epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoin. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu elintarvikelain (297/2021) yhdeksännessä luvussa. Toimenpide käynnistyy toimijan kuulemisella ja se suoritetaan käyttämällä hyväksi Ruokaviraston pakkokeino-opasta sekä soveltuvia malliasiakirjoja. Elintarvikelain 64 §:n mukaan viranhaltija, jolle on siirretty toimivaltaa käyttää pakkokeinoja, on kiireellisessä tapauksessa oikeutettu ryhtymään 55, 56, 58 ja 59 §:ssä tarkoitettuihin hallinnollisiin pakkokeinoin. Tarkemmin asioiden delegoinnit kuvataan toimintasäännössä. Kiireellisiin pakkotoimiin liittyvät viranhaltijapäätökset on viipymättä saatettava lautakunnan käsiteltäväksi. Elintarvikelain mukaiset yksinomaan lautakunnalle kuuluvat hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu pykälissä 66 § - 69 §.

Omavalvonnan valvonta

Toimijan omavalvonta-aineisto on usein laaja ja siihen perehtyminen on tarkastustilanteessa hankalaa. Tämän vuoksi kirjallisia suunnitelmia voidaan pyytää ennalta luettavaksi tai tutustua valvontakohteen sähköiseen omavalvontajärjestelmään ennen kohteeseen suoritettavaa tarkastusta. Omavalvonnan tarkastaminen suoritetaan joko osana Oiva-tarkastusta tai mikäli huomioita on paljon, voidaan käyttää erillistä valvontayksikön omaa tarkastuslomaketta.

Liitteessä 1 on valvontayksikön alueella toimivat elintarvikesäännösten mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys.

Elintarvikevalvonnan painopisteet 2024

1. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset, poikkeusvuosien jälkeen keskitytään suunnitelmallisiin tarkastuksiin.
2. Osallistutaan valtakunnallisiin projekteihin, kuten kohteet valvonnan piiriin, valvojan työkalupakki, sähköisen asioinnin kehittäminen, valmius ja kriisinhallinta ja pe-toksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä.

3.3 Terveystensuojelu

Terveystensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja.

Terveystensuojelulain 13 § ja 18 a § mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksesta terveystensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle vastaanottotodistuksen ja kirjaa ilmoituksen tiedot Vati-kohdetietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee osaksi säännöllistä valvontaa. Terveystensuojeluviranomainen tarkastaa toiminnan riskinarviointinsa mukaisesti joko heti ilmoituksen saatuaan tai sisällyttää tarkastuksen muuhun valvontaryhmään. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta toiminnanharjoittaja tekee ilmoituksen ympäristöosastolle, jolloin terveystensuojeluviranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Näitä toimintoja ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voi tehdä tarkastuksen ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa.

Valvontakohteet, joissa henkilöiden oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa valvotaan ainoastaan yhteydenottojen perusteella.

Terveystensuojelulain 18§ mainittu, talousvettä toimittava laitos, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, hakee toimintansa hyväksymistä kunnan terveystensuojeluviranomaiselta. Hakemuksesta laaditaan hyväksymispäätös.

Terveystensuojelulain 20§ määrittää, että talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta ja talousveden laadun valvonta perustuvat veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi tehdään toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Terveystensuojeluviranomainen hyväksyy riskinarvioinnin ja varmistaa, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla.

Terveystensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteidenottoihin ja analysointeihin laboratorioissa (TsL 6§ 2 mom.). Terveystensuojelulaki ja sen perusteella annetut säännökset määrittelevät tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Talous- ja uima-vesien näytteenoton voi suorittaa terveystensuojeluviranhaltija tai muu sertifioitu ympäristönäytteenottaja.

Talousoveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousoveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet: STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet: STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta. STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

STM:n asetuksen (315/2002) mukaan uimahallien, kylpylöiden sekä vastaavien sisällä ja ulkona olevien yleisten altaiden säännöllistä valvontaa varten on valvontatutkimusohjelma, jossa kohteen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Uimarantojen uimaveden laadun säännöllistä valvontaa varten laaditaan seurantalenteri ennen uimakauden alkua yhteistyössä rannan omistajan tai haltijan sekä laboratorion kanssa. Uimaveden laatutulokset laitetaan esille joko rannan ylläpitäjän tai terveydensuojeluviranhaltijan toimesta uimarantojen ilmoitustaululle ja internet-sivuille. Joukkoviestimille lähetetään kaupungin viestintäosaston kautta tiedote.

Asuntoja ja muita oleskelutiloja koskevat toimenpidepyynnöt ovat merkittävä osa muuta terveydensuojelun tarkoittamaa valvontaa kuin säännöllistä valvontaa. Näihin sisältyy tarkastuksia ja mahdollisia mittauksia. Terveyshaittaselvityksissä hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on terveydensuojelulain ja asumisterveysasetuksen mukaiset pätevyudet. Ympäristöosastolta on henkilö, jolla on rakennusterveysasiantuntija pätevyys (RTA). Terveysuojeluviranhaltija osallistuu Vaasan kaupungin sisäilmatyöryhmään, joka kokoontuu noin 5 kertaa vuodessa. Sisäilmatyö edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä kiinteistöjen hoidon ja ylläpidon, työ- ja ympäristöterveyshuollon, työsuojelun sekä kiinteistöjen käyttäjien edustajien kesken. Sisäilmatyöryhmän tehtävänä on kehittää ja ylläpitää toimintatapoja, joilla sisäilmasto-ongelmia voidaan kokonaisvaltaisesti tarkastellen ehkäistä, selvittää ja ratkaista.

Ympäristöosasto varautuu tarkastamaan ja antamaan todistuksia kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta. Lisäksi varaudutaan antamaan ruumiinkuljetuslupia.

Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa on tärkeää ennakoivassa terveyshaittojen ehkäisyssä. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusarviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet. Näissä pyritään toimimaan aktiivisesti terveydensuojelun näkökulmasta lausunnonantajana, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Toiminnan kehittäminen ja asiakasyhteydenotot vaativat suhteellisen paljon voimavaroja. Asiakkaiden yhteydenotot kirjataan valvontatietojärjestelmään.

Liitteessä 2 on valvontayksikön alueella toimivat terveydensuojelulainsäädännön mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2024. Taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset.

Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2024

1. Talousvettä toimittavat laitokset: Päivitetään valvontasuunnitelmat yhteistyössä vesilaitosten toimijoiden kanssa vastaamaan uutta Juomavesidirektiiviä, joka toimeenpantiin kansalliseen lainsäädäntöön 12.1.2023.
2. Vesilaitoksista tehdään vuosittain sähköiset näytteenottosuunnitelmat (NOS) valvontakohtetietojärjestelmään (VATI).
3. Uimavesien valvonta: Uimahallien ja muiden yleisten uima-altaiden valvontatutkimusohjelmat (3 kohdetta) päivitetään yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.
4. Valvonnan yhdenmukaistaminen. Jatketaan työohjeiden ja lomakkeiden laadintaa suomen ja ruotsin kielillä.
5. Ennaltaehkäisevään työhön kiinnitetään edelleen huomiota, kuten rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun lupiin lausuminen ja sisäilmatyöryhmässä vaikuttaminen sekä yhteistarkastukset eri viranomaisten kanssa.
6. Päivitetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa häiriötilanteisiin varautumissuunnitelma.

3.4 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta**Tupakkalain valvonta**

Tupakkalain valvontaan kuuluu ympäristöosaston osalta tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja – rajoitusten valvonta. Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarkastuksilla käytetään valtakunnallisia tarkastuslomakkeita.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkatuotteiden lisäksi mm sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet kuuluvat tupakkalain sääntelyn piiriin. Nikotiininesteiden vähittäismyynti edellyttää tupakkatuotteiden tavoin myyntiluvan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyjän tulee tehdä kirjallinen ilmoitus asiasta myyntipaikan sijaintikunnalle. Ympäristöosastolta on henkilö Vaasan kaupungin tarjontatyöryhmässä. Tarjontatyöryhmässä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä elinkeinon ja viranomaisten kanssa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on alkoholia, tupakkaa ja rahapelejä ohjaavan lainsäädännön toteutuminen ja haittojen minimointi.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille oikeuden hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Kunnan on myös peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muutosten olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita.

Suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

Valvontaohjelman suunnitelmallisesta valvonnasta poistettuihin kohteisiin voidaan edelleen tehdä suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohtetyyppi on valvonnan painopistealueena. Muutenkin tupakkalain toteutumista, esimerkiksi koskien tupakointikieltoja ja – rajoituksia, voidaan valvoa muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvotaan mm. valitus tai ilmiantotoasiat, käsitellään vähittäismyyntilupa- ja asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemukset sekä toimitaan tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2020–2024 teemana on yhteinen valvonta ja yhteistyö. Tätä tavoitetta tupakkalain valvontaviranomainen edistää osallistumalla ehkäisevää päihdetyötä kunnassa tai seudulla harjoittavien tahojen toimintaan.

Tupakkatuotteiden myynnissä on 20.5.2019 alkaen otettu käyttöön jäljitettävyyjärjestelmä. Kaikilla tupakkatuotteiden toimitusketjuun osallistuvilla on oltava tunnistekoodit, joilla toimitusketjuun osallistuva taho voidaan tunnistaa. Jäljitettävyyjärjestelmän tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laiton kauppaa. Järjestelmä mahdollistaa tuotteen liikkeen seuraamisen valmistuksesta ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoille tehtävillä tarkastuksilla valvotaan muun muassa, ettei tupakkatuotteita, tupakointivälineitä tai nikotiininesteitä myydä tai luovuteta alle 18-vuotiaille ja että esilläpitokieltoa ja markkinointikieltoa noudatetaan. Julkisuudessa on ollut huolestuttavia tietoja siitä, että nuorten tupakointi on pitkään jatkuneen vähenemisen jälkeen jälleen noussut. Tämän vuoksi on terveysvalvonnalla tarkoitus tehostaa ikärajavaltontaa tupakkatuotteita myyvissä paikoissa.

Esilläpitokielto koskee (nk. erikoisliikkeitä lukuun ottamatta) tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien lisäksi tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä. Markkinointikielto koskee tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiininestettä. Markkinoinnilla tarkoitetaan mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä sekä tupakkasponsorointia.

Valvontatyössä on havaittu, että markkinoille on tullut uuden tyyppisiä tupakkalain alaisuuteen kuuluvia tuotteita ja kohteita, kuten vesipiippukahvilat. Näiden valvontaan varataan myös työaika.

Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Nikotiinivalmisteiden myynnistä säädetään lääkelaissa (395/1987) muutoksineen. Niissä on säädetty kunnan tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettut itsehoitovalmisteet on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Valvontakäynneillä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet ovat kunnossa.

Lääkelakiin perustuvaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti muun tarkastuksen yhteydessä niissä kohteissa, kun se on mahdollista. Muut kohteet tarkastetaan erikseen tarvittaessa.

Liitteessä 3 on valvontayksikön alueella toimivat tupakka- sekä lääkelain mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu aika sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2024. Tupakkavalvonnan osalta taulukossa esitettyjen valvontakohteiden riskiluokka ja tarkastustiheys ovat Valviran ohjeistuksen mukaiset. Lääkelain osalta on oma arvio.

Tupakkalain valvonnan painopisteet 2024

1. Ikäraja- ja jäljitettävyyden valvonta
2. Kehitetään tupakkalain valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä mm. osallistamalla ehkäisevään päihdetyöhön harjoittavien tahojen toimintaan.

4. Varautuminen

4.1 Toiminta häiriötilanteissa

Ympäristöterveydenhuollon säädöksissä on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollolle on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa laadittu suunnitelma elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin varautumiseksi. Häiriötilannesuunnitelma on päivitetty viimeksi 2019 (YTH valmiussuunnitelma). Pelastuslaitos pyytää lisäksi ajoittain ympäristöosastoa päivittämään osaltaan toimenpidesuunnitelmaa häiriötilanteiden varalle.

Tilanteen vaatiessa terveydensuojeluviranomainen antaa välttämättömiä kieltoja ja määräyksiä, jotta terveydelliset olot voidaan varmistaa. Laajemmissa häiriötilanteissa Valvira tai aluehallintovirasto antavat tarvittavia määräyksiä.

Kriisitilanteen tiedottamisen toimintaohjeina käytetään kaupungin kriisiviestintäohjetta ja lisäksi terveysvaarakansion malleja sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua: "Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet". Elintarvikenäytteiden tutkimusten osalta voi valvontayksikkö tukeutua kriisi-/häiriötilanteessa tapauskohtaisesti Ruokaviraston elintarvike- ja rehumikrobiologian tutkimusyksikköön. Talousvesien osalta terveydensuojeluviranomainen voi tukeutua Valviraan ja Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen päivystävään talousvesiasiantuntijaan. Säteilyvaaratilanteen asiantuntijana toimii Säteilyturvakeskus STUK.

Kaupunki on sopinut KVVY-Botnialab Oy:n kanssa, että häiriötilanteiden selvittelyssä laboratorio on käytettävissä myös normaalin työajan ulkopuolisina aikoina. Laboratorion palvelut ympäristöosastolle voivat olla mm. analyysi-, näytteenotto- ja kuljetustehtäviä.

4.2 Suojavarusteiden käyttäminen

Työntekijöiden työsuojelussa noudatetaan työnantajan sekä työterveyslaitoksen päivitettyä ohjeistusta. Tarkastuskohteessa käytetään toiminnan kannalta riittävää suojavarustusta, jolla varmistetaan asiakasturvallisuutta. Muuta suojausta kuten kasvomaskeja käytetään, jos valtioneuvosto, alueelliset viranomaiset, työnantaja, THL tai TTL sitä ohjeissaan edellyttävät.

Jos tarkastuksen kohde edellyttää yleistä tasoa tiukempaa suojavarustusta, kuten hengityssuojaimia (FFP3), silmäsuojia (esim. visiiri tai suojalasit) tai kertakäyttöhaalareita, käytetään tarkastuksella kohteen edellyttämää ja tarjoamaa suojavarustusta. Suojavarusteita, kuten kasvomaskeja, voidaan käyttää myös silloin, jos ne koetaan tarpeelliseksi muista syistä (esim. turvavälejä ei pystytä noudattamaan).

4.3 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)

Epidemioiden selvittäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja niiden selvittämiseen on varauduttava myös talousarviossa. Ympäristöosasto on varautunut osaltaan ruokamyrkytysten tai talousvesiepidemioiden selvittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Yhteistoiminta-alueella on nimetty yhteinen työryhmä ruokamyrkytysepidemioiden selvittämistä varten. Selvitystyöryhmään on nimetty asetuksen 251/2007 mukaisesti jäsenet.

Selvitystyöryhmän tehtävänä on:

- Huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratorio-tutkimukset suoritetaan;
- Huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- Vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioiden välillä;
- Huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta terveysvalvonnan ja hyvinvointialueen välillä, sekä tarvittaviin asiantuntijoihin ja muihin viranomaisiin;
- Tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- Tehdä STM:n asetuksen 251/2007 mukaiset ilmoitukset muille viranomaisille; sekä
- Tehdä muut tarvittavat selvitykset.

Ruokamyrkytysten selvittämiseksi selvitystyöryhmälle on päivitetty 2022 kirjallinen toimintamalli sekä vastuualueet. Ryhmän jäsenluku on nyt 6. Ryhmässä on kaksi henkilöä Pohjanmaan hyvinvointialueelta, kaksi Vaasan Vedeltä ja kaksi ympäristöosastolta. Ryhmä kokoontuu tarpeen vaatiessa. Ympäristöterveydenhuollon ja Pohjanmaan hyvinvointialueen tietojenvaihtoa ja yhteistyötä pyritään lisäämään epidemiaselvityksissä.

Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011, 6§) *elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä* nojalla tehdään epidemian selvitysilmoitus sähköisesti RYMY-järjestelmällä valtiolle. RYMY-järjestelmän verkko-osoite on: <https://palvelut2.evira.fi/rymy/>. Epidemiaselvitysilmoitus koostuu RYMY-järjestelmässä täytettävästä sähköisestä lomakkeesta ja sitä täydentävästä liitteestä. Liite ohjaa kunnan selvitystyöryhmää raportoimaan selvitysilmoituksessa valtioneuvoston asetuksen säätämät asiat.

Selvitysilmoitus tehdään aina, kun epidemiasta tai sen epäilystä on tehty epäilyilmoitus. Selvitysilmoitus tehdään viimeistään kolmen kuukauden kuluttua epidemian päättymisestä, vaikka epäilyilmoituksen tekemisen jälkeen osoittautuisi, että kyseessä ei ollut epidemia.